

HIERONIM | LII. PISMO PREZBITERJU NEPOTIJANU

Prevod Julijana VISOČNIK

1. Najdražji Nepotijan, v pismih, ki mi jih pošiljaš preko morja, prosiš, in prosiš me pogosto, naj ti v kratkem spisu popišem navodila za življenje; kako naj tisti, ki je zapustil svetno vojaško službo ter postal menih ali klerik, ostane na pravi Kristusovi poti, da ga ne bi razne pregrehe zapeljale na stranpoti.

Ko sém bil mladenič, pravzaprav skoraj še deček, sem prve izbruhe strasti razposajene mladosti zaježil s strogim puščavniškim življenjem; tvojemu stricu, svetemu Heliodoru, pa sem napisal vzpodbudno pismo, polno solz in tarnanja, da bi mu pokazal naklonjenost zapuščenega prijatelja. A v tistem delu sem se mladostniško poigral; še vedno sem namreč gorel od navdušenja nad govorniškimi nauki in pravili, tako da sem marsikaj okrasil s cvetočim šolskim jezikom. Zdaj pa, ko je moja glava že siva, čelo razbrzdano, od brade pa mi visi kakor volom¹,

»hladna ustavlja se kri okoli mojega srca.«²

Na drugem mestu isti pesnik takole zapoje:

»Starost vzame nam vse, še duha!«³

Kmalu za tem pa:

»Zdaj pa pozabljene so vse pesmi in glas že zapušča Merisa.«⁴

2. Da pa se ne bi zdelo, da navajam samo iz poganske literature, spoznaj tudi skrivnostna znamenja božjih knjig. David je bil nekoč zelo bojevit mož, ko pa je dopolnil sedemdeset let, se je zaradi starosti ohladil in se ni mogel več ogreti. Po vseh pokrajinah Izraela iščejo deklico, Abisago iz Šunema⁵, da bi spala s kraljem in segrela njegovo ostarelo telo. Če bi se oprijel smrtonosne črke, ali se ti ne zdi, da je to domislica iz mima ali Atelanske burke? Mrzlo telo starca zavijejo v odeje, a ga ne ogreje nič drugega kot objem mladenke. Živela je še Betsabe, pri življenju bila še Abigail skupaj z ostalimi ženami in priležnicami, ki jih Sveto pismo omenja. Toda vse te so bile zavrnjene, češ da so hladne, samo v naročju ene se starček spet segre-

¹ cf. Verg. Aen. VII 417; Verg. Gorg. III 53.

² Verg. Georg. II 484.

³ Verg. Buc. IX 51.

⁴ Verg. Buc. IX 53-54.

⁵ 1 Kr 1, 3.

je. Abraham je bil veliko starejši od Davida, pa vendar ni iskal druge žene, ko je Sara še živela. Izak je imel dvakrat toliko let kot David, pa ga nikoli ni zeblo z Rebeko, čeprav je bila že starka. Ne govorim o možeh pred potopom, katerih udje so morali biti po devetsto letih ne samo ostareli, pač pa že skoraj prepereli, nikakor pa niso iskali dekliških objemov. Prav gotovo je Mojzes, voditelj izraelskega ljudstva, živel sto dvajset let, a Sefore ni zmenjal.

3. Kdo je torej ta šunemska žena in devica; tako vroča, da je mrzlega ogrela, in obenem tako sveta, da možu, ki ga je zagrela, ni vzbujala pozelelnja? V modrosti neprekosljivi Salomon naj razloži užitke svojega očeta, miroljuben mož naj pojasni objeme bojeviteža: »Pridobivaj si modrost, pridobivaj si razumnost, ne pozabi je in ne odvrčaj se od izrekov mojih ust. Ne zapusti je, pa te bo varovala; ljubi jo, pa te bo ohranjala. Začetek modrosti je: pridobivaj si modrost, z vsem svojim imetjem si pridobivaj razumnost, povzdiguje jo, pa te bo povišala, prinesla ti bo čast, če jo boš objemal. Dala ti bo venec lepote na glavo, pokrila te bo s krono veselja.«⁶

Skoraj vse telesne zmožnosti se na starih spremenijo, modrost edina narašča, vse ostale pojemajo: post, ležanje na trdih tleh, tekanje sem in tja, sprejemanje tujcev, obramba revežev, volja za vztrajanje pri molitvi, obiskovanje bolnikov, ročno delo, s katerim si zaslužiš sredstva za miloščino. No, da ne bom predolgo našteval; pravzaprav se vse telesne aktivnosti zmanjšajo, kakor slabi tudi telo. Ne trdim, da pri mladeničih in pri možeh v najboljših letih, seveda pri tistih, ki so si s trudom in vnetim prizadevanjem, s svetostjo življenja, pogostimi molitvami naslovljenimi na Boga, pridobili vednost, modrost zamrzne; le-ta tudi v premnogih starih z leti oslabi. Pravim pa, da mora mladost prenesti mnogo telesnih bojev, zadušiti mične pregrehe in mesena pozelelnja, kot se zgodi z ognjem, na katerega naložimo surova drva, da kar ne more razviti svojega sijočega plamena. Starost tistih pa, še enkrat opominjam, ki so se v svoji mladosti poučili o častnih spretnostih, se dan in noč poglobljajo v Gospodovo postavo, postaja z leti bolj učena, z vajo spretnejša, v teku časa modrejša in žanje neverjetno sladke sadove preteklega prizadevanja.

Znan pa je grški modrijan; ko je namreč napolnil sto sedem let in začutil, da je smrt blizu, je baje dejal, da mu je žal, ker zapušča življenje ravno takrat, ko je komaj postal moder. Platon je umrl v enainosemdesetem letu starosti med pisanjem; Izokrat pa je kljub napornemu poučevanju in pisanju živel devetindevedeset let.⁷ O ostalih filozofih Pitagori, Demokritu, Ksenokratu, Zenonu in Kleantu, ki so se v visoki starosti odlikovali v študijah modrosti, ne bom govoril. Prehajam k pesnikom Homerju, Heziodu, Simonidu, Stezihoru, ki so že zelo stari, zavedajoč se bližine smrti, zapeli nekakšen labodji spev, ki je zvenel bolj prijetno od običajnih.

⁶ Prg. 4, 5-10.

⁷ cf. Cic. Cato maior 13.

Sinovi so Sofokla obdolžili blaznosti zaradi prevelike starosti in zanemarjanja gospodarjenja. Ko pa je pred sodniki prebral nedavno napisano tragedijo o Ojdipu, je kljub telesni oslabiljenosti podal tolikšen dokaz modrosti, da se je stroga sodba sodnikov spremenila v navdušenje gledališča. Niti ni čudno, da se tudi Kato, najbolj izurjen rimski govornik in bivši cenzor, na stara leta ni sramoval učenja grškega jezika, niti ni nad tem početjem obupaval.⁸ Homer pa poroča, da je z Nestorjevega jezika, čeprav je bil že zelo star in skorajda obnemogel, tekkel govor, slajši od medu. Celo skrivnostni pomen samega Abišaginega imena kaže na to, da je modrost starcev večja. Razlaga se namreč lahko v pomenu 'moj vseveden oče' ali kot 'rjojenje mojega očeta'. Beseda »superfluus« je dvopomenska; a na tem mestu pomeni moč, ker je modrost pri starejših večja, obilna in izdatna. Drugje pa to besedo razlagajo kot »nepotreben«. »Sag« pa, rjojenje, se običajno uporablja za zvok donenja morskih valov, ko se, da tako rečem, sliši bučanje prihajajoče iz globin morja. To pa dokazuje, da je v starcih kot grom mogočna in človeški glas presegajoča božja beseda. V našem jeziku Šunemka pomeni škrlatna. Nakazuje pa na to, da je modrost vir ognja, ki se razplamti z branjem božjih knjig. Brez dvoma to kaže na mističnost Gospodove krvi, pa tudi na žar modrosti. Zaradi tega tudi babica v Genezi na roko Pereca⁹ naveže škrlatnordečo nit. Ime Percec, delivec, je dobil zato, ker je razrušil zid, ki je poprej ločeval dve ljudstvi. Vlačuga Rahaba, predpodoba Cerkev, je, da bi se rešila ob porušenju Jerihe, obesila rdečo vrstico, ki je že napovedovala mističnost Gospodove krvi.¹⁰

Na drugem mestu pismo pravi o svetih možeh: »Kenejci so tisti, ki izhajajo iz Hamata Rehabove hiše.«¹¹ In naš Gospod je v evangeliju dejal: »Prišel sem, da vržem ogenj na zemljo, in kako želim, da bi se razplamtel!«¹² Vnel se je v srcu učencev in ju prisilil, da sta rekla: »Ali ni najino srce gorelo, ko nama je po poti govoril in odpiral Pisma.«¹³

4. Čemu v dolgem začetku posegam tako daleč nazaj? Ne pričakuj od mene deških deklamacij, govorniških cvetk, mičnih besed, niti na koncu vsakega posameznega poglavja jedrnatih in kratkih sklepov, ki bi pri poslušalcih vzbudili ploskanje in glasno odobravanje. Samo modrost naj me objame, in naša Abišaga, ki se nikoli ne postara, naj počiva v mojem naročju. Neomadeževana je, njena deviškost večna in podobno kot Marija nedotaknjena, pa čeprav vsakodnevno daje življenje in vedno znova rojeva. Zaradi tega menim, da je tudi apostol dejal: »Bodite goreči v duhu.« V evangeliju je Gospod napovedal, da bo ob koncu sveta, ko bo po preroku Zaha-

⁸ cf. Cic. Cato maior 26.

⁹ 1 Mz 38, 27-29.

¹⁰ Joz 2, 21; 6, 22-25.

¹¹ 1 Krn 2, 55.

¹² Lk 12, 49.

¹³ Lk 24, 32.

riji pastir¹⁴ postal nespameten, modrost pojemala, ljubezen mnogih pa omrznila.¹⁵ Poslušaj torej, kar pravi blaženi Ciprijan: »Ne lepo oblikovanih, temveč besed s težo!« Bodi poslušen bratu po stanu, očetu zaradi starosti in ta te bo vodil od zibelke vere do polnoletnosti, ti na posameznih stopnjah določil zapovedi za življenje in po tebi poučil ostale. Vem pa, da si se od svojega strica, blaženega Heliodora, ki je zdaj Kristusov škof, že naučil in se še vsak dan učiš, kaj je sveto, njegovo življenje pa imaš za zgled kreposti. Sprejmi tudi te moje besede, kakršnekoli že so, in to knjižico združi z njegovo! Prva te bo poučila, kako živi kot menih, ta pa, kako postati popoln klerik.

5. Klerik torej, ki služi Kristusovi cerkvi, naj najprej pozna pomen svojega imena in ko si to določi, naj si prizadeva biti tak kot pravi ime. Če namreč grška beseda *κλήρος* pomeni latinsko *sors* (delež), se kleriki tako imenujejo zato, ker so ali Gospodov delež ali pa, ker je Gospod sam delež, se pravi del klerikov. Kdor pa je sam del Gospoda ali ima Gospoda za del, se mora kazati takšnega, kot da je Gospod v njegovi lasti in je on v lasti Gospoda. Kdor ima Gospoda in s prerokom pravi: »Moj delež je Gospod«¹⁶, ne more poleg Gospoda imeti nič drugega. Če bi namreč imel še kaj, njegov delež ne bi bil Gospod. Če bi na primer imel zlato, srebro, posestvo, razno opremo, s takšnimi deleži Gospod ne bo hotel postati njegov delež. Če pa sem jaz del Gospoda ter delež njegove dediščine, med ostalimi ljudstvi ne prejmem dela, temveč kot levit in duhovnik živim od desetin in, ker služim oltarju, živim od darov oltarja. Če imam hrano in obleko, sem s tem zadovoljen in gol sledim golemu križu.

Rotim te torej, spet in spet te bom opominjal¹⁷, da ne boš imel kleriških redov za vrsto antične vojaške službe; kot Kristusov vojak ne išči namreč posvetnega dobička, da ne boš imel več kot pred časom, ko si postal klerik. V tem primeru se ti bo reklo: »Njihovi deleži jim ne bodo koristili.«¹⁸ Tvoje skromno mizico naj poznajo reveži in tujci, z njimi pa naj bo tvoj gost tudi Kristus. Kot kuge se izogibaj klerika, ki se ukvarja s trgovino, tistega, ki je iz reveža postal bogataš in tistega, ki se je iz neznanca prelevil v pomembneža. »Slaba družba pokvari dobre nravi.«¹⁹ Ti zlato preziraš, oni ga časti; ti bogastvo teptaš, oni hlepi po njem; tebi je pri srcu tišina, mir duha, samota, njemu pa govoričenje in nespoštljivost; ugajajo mu forumi, ulice in lekarne; kakšna sloga more biti med vama pri tolikšnem neskladju značajev. V tvoje skromno prenočišče naj ženska noga redko ali sploh nikoli ne stopi. Do vseh deklet in Kristusovih devic se obnašaj enako; ali si do vseh brezbrizen ali pa jim vsem izkazuj naklonjenost. Ne ostajaj pa z njimi

¹⁴ Zah 11, 15-17.

¹⁵ Mt 24, 12.

¹⁶ Ps 15, 5; 72, 26.

¹⁷ Verg. Aen. III 436.

¹⁸ Jer 12, 13.

¹⁹ 1 Kor 15, 33.

pod isto streho in ne zaupaj svoji dosedanji čistosti. Ne moreš pač biti bolj svet od Davida, niti bolj moder kot Salomon. Ne pozabi nikoli, da je bila ženska tista, ki je prebivalca raja pregnala z njegovega posestva.

Bolnemu naj ti streže katerikoli sveti brat, sestra, mati ali katerakoli žena, katere vera je splošno priznana. Če pa takih sorodnic ter oseb čiste nravi ni, skrbi cerkev za mnogo starih žena, ki so na razpolago za takšno službo; s služenjem si pridobijo milost, tako da bo tvoja bolezen zaslužila sadove miloščine. Zavedam se, da so nekateri telesno ozdraveli, začeli pa bolehati na duši. Nevarno je, če ti streže oseba, katere obrazu pogosto namenjaš svojo pozornost.

Če zaradi svojih kleriških dolžnosti obiščeš vdovo ali devico, nikoli ne vstopaj v hišo sam, izberi si take tovariše, da te njihovo spremstvo ne spravi na slab glas. Če te spremlja bralec, akolut²⁰, pevec psalmov, naj jih krasi lepo vedenje in ne obleka, naj si ne kodrajo las s kodralom, temveč naj bo njihova zunanost zagotovilo sramežljivosti. Na skrivnem in brez priče ne sedi sam z žensko. Če se mora pogovoriti o kaki zaupni stvari, ima pač dojljlo, doma starejšo devico, vdovo ali poročeno žensko, saj ni tako neprikladna, da ne bi imela nikogar razen tebe, komur bi se mogla zaupati. Varuj se vseh sumničenj in že vnaprej se izogibaj vsega, kar bi si lahko kdo izmislil, da si dejansko ne bo.

Sveta ljubezen ne pozna nenehnih darilc, robčkov, prevez za lase, dotikanja z ustnicami ženske obleke, poskušanja njene hrane, pisanja pisemc z laskavimi besedami. »Moj sladkorček, moja luč, moj dragi«, in druge bedarije zaljubljenecv, vse naslade in nežnosti in posmeha vredna uglajenost nas še v komedijah spravljajo v zadrego, že pri svetnih ljudeh jih preklinjamo, koliko bolj pri klerikih in pri klerikih, ki so obenem menihi. Njihovo življenje je namreč dika duhovništvu in njih duhovništvo krasi življenje. Ne govorim o tem, ker bi se tega bal ali pri tebi ali pri svetih možeh, pač pa zato, ker se v vsakem poklicu, na vsakem položaju, pri obeh spolih najdejo dobri in slabi; obsodba slabih pa je hvala dobrih.

6. Sram me je reči, da malikovalski duhovniki, igralci, vozniki in vlačuge lahko dedujejo, samo klerikom in menihom zakon to prepoveduje. Prepoved ni prišla od preganjalcev, temveč od krščanskih vladarjev. Nad tem zakonom se ne pritožujem, obžalujem pa, da smo si ga zaslužili. Izžigalo je res dobra stvar, a od kod rana, da ga sploh potrebujem? Previdnost zakona je stroga in modra, pa vendar se pohlepa niti tako ne da zaježiti. S fidejkomisi²¹ se izmikamo zakonom; kakor da so odredbe cesarjev pomembnejše od Kristusovih, se zakonov bojimo, evangelije pa zaničujemo. Če mora biti dedič, naj bo to mati otrok, mati svoje črede - Cerkev, ki jih je rodila, redila

²⁰ Akolut, nižji strežnik ali pomočnik svečenikov pri slovesnih obredih rim. Cerkve, nekaj cerkovnik.

²¹ Poverjenje, tj. oporočna odredba o predmetu, poverjenem dediču, da ga izroči tretjemu, ki ga po zakonu ne sme postaviti za dediča.

in hranila. Kaj se torej mi vrivamo med mater in otroke? Slava škofa je v tem, da priskrbi sredstva za uboge; sramota vseh duhovnikov pa v prizadevanju za lastno bogastvo. Rodil sem se v revni kmečki hiši, in komaj sem mogel nasititi kruleči trebuh z navadnim prosenim kruhom, zdaj pa še belega kruha in sladkarij ne maram. Poznam različne vrste rib ter njihova imena, dobro vem, na kateri obali nabirajo ostrige; po okusu ptic razločujem, iz katere dežele prihajajo; redkost poslastic in nenazadnje sama njihova visoka cena me razveseljuje.²²

Poleg tega sem slišal, da nekateri prav sramotno služijo starcem in starcam brez otrok. Sami jim pristavljajo nočno posodo, sedijo pri postelji in s svojimi rokami lovijo izbljuvke iz želodca ter sluz iz pljuč. Ob prihodu zdravnika se tresejo in s trepetajočimi ustnicami poizvedujejo, ali je njihov pacient bolje. Če za nekaj časa starček postane močnejši, se čutijo ogrožene, na zunaj sicer hlinijo veselje, njihova pohlepna duša pa trpi muke. Bojijo se namreč, da bi bilo njihovo hlapčevanje zastoj in dolgo živčnega starčka po letih primerjajo z Matuzalemom. O, kakšno nagrado bi prejeli pri Gospodu, če ne bi pričakovali takojšnjega plačila! Koliko znoja prelijejo za ničevno dedščino. Z manjšim trudom bi si mogli kupiti Kristusov biser.

7. Zelo pogosto beri božje spise, pravzaprav nikoli iz svojih rok ne odloži svetega berila. Nauči se tistega, kar bi rad poučeval; drži se zanesljive besede, ki je v skladu z vero, da boš mogel spodbujati k zdravemu nauku, tiste, ki ugovarjajo, pa premagati. »Ti ostani pri tem, česar si se naučil in v veri sprejel, ker veš, od koga si se naučil«²³, vedno bodi pripravljen vsakomur odgovoriti, če vpraša za razlog upanja, ki je v tebi.²⁴ Tvoja dela naj ne bodo sprta s tvojimi besedami, da ti ne bo, ko boš govoril v cerkvi, kdo sam pri sebi ugovarjal: »Zakaj torej sam ne delaš tega, kar pridigaš?« Mehkužen je tisti učitelj, ki s polnim trebuhom razpravlja o postu. Tudi razbojnik more obsojati pohlep. Duh in usta Kristusovega svečenika pa naj bodo skladna.

Svojemu škofu bodi predan, spoštuj ga kot duhovnega očeta. Ljubezen se poda sinovom, strah sužnjem. »Če sem torej jaz oče, kje je moja čast? In če sem jaz Gospod, kje je moj strah?«²⁵ pravi Gospod. Ti moraš na enem in istem možu spoštovati več nazivov: meniha, škofa, strica. Tudi škofje naj se zavedajo, da so duhovniki in ne gospodje. Klerikom naj izkazujejo časti, ki jim pripadajo kot klerikom, da jih bodo tudi ti častili kot škofo. Znane so besede govornika Domicija²⁶, ki je dejal: »Kako naj te jaz imam za cesarja, če me ti nimaš za senatorja?«²⁷ Vedimo, da so škof in

²² cf. Petron. 119 u 36.

²³ 2 Tim 3, 14.

²⁴ 1 Petr. 3, 15.

²⁵ Mal 1, 6.

²⁶ cf. Cic. De orat. III, 1; tako je govoril L. Licinij Kras, ki je bil leta 92 pr. Kr. cenzor z Gnejem Domicijem Ahenobarbom. Zamenjava imen je verjetno *lapsus memoriae*.

²⁷ cf. Quintil. i.o. VIII 3, 89; XI 1, 37; Val. Max. VI 2,2.

duhovniki kot Aron in njegovi sinovi: en Gospod je, eno svetišče in ena služba. Vedno imejmo v spominu, kar apostol Peter naroča duhovnikom: »Pasite Božjo čredo, ki vam je zaupana, pazite nanjo, pa ne na silo, ampak prostovoljno, v skladu z Božjo voljo. Ne zaradi grdega pohlepa po dobičku, ampak z voljnim srcem. Nikar ne nastopajte gospodovalno do tistega, kar vam je zaupamo, temveč bodite čredi v zgled. In ko se bo razodel veliki pastir, boste dobili nevenljivi venec slave.«²⁸ Zelo grda razvada v nekaterih cerkvah je, da duhovniki molčijo in v prisotnosti škofa ne govorijo, kakor da jim bodo ti zavidali ali se jim ne zdijo vredni poslušanja. Apostol Pavel pravi: »Če pa je razodetje podarjeno komu drugemu od navzočih, naj prejšnji umolkne. Vsi lahko prerokujete, vendar drug za drugim, da se bodo vsi učili in vsi dobili vzpodbudo. Duhovi prerokov se prerokom podrejajo, kajti Bog ni Bog zmešnjave, ampak miru.«²⁹ Moder sin je slava očetu³⁰; škof se naj veseli svoje sodbe, če je Kristusu izbral takšne duhovnike.

8. Ko v cerkvi pridigaš, naj bo vzdihovanje, ne pa glasno pritrdjevanje ljudstva tisto, kar želiš vzbuditi. Solze poslušalcev naj ti bodo v hvalo. Duhovnikov govor naj bo popestren z branjem Svetega pisma. Ne želim, da si deklamator, jezičnik ali blebetalec, bodi pa več v skrivnostih in kar najbolj izveden v svetih naredbah svojega Boga. Samo neuki imajo navado s tekočim in hitrim govorjenjem pri neizobraženih množicah vzbujati občudovanje. Predrznost pogosto razlaga tisto, kar sploh ne ve, in ko je druge prepričala, je tudi zase pridobila znanje. Ko sem svojega učitelja Gregorija Nazianškega nekoč prosil, naj mi razloži, kaj pomeni pri Luki *sabbatum δευτερόπρωτον*³¹, drugo prva sobota, se je duhovito pošalil: »O tem te bom poučil v cerkvi, kjer mi bo vse ljudstvo pritrdjevalo, ti boš pa prisiljen vedeti, česar ne veš. In če boš edini, ki bo molčal, boš zagotovo edini, ki ga bodo vsi imeli za bedaka.« Nič ni tako enostavno kot navadno ljudstvo ali nepoučen zbor prevarati z okretnostjo jezika, česar namreč ne razumejo, to toliko bolj občudujejo. Marku Tuliju je namenjen ta zelo slaven izrek: »Demosten ti je vzela čast, da nisi prvi med govorniki, ti pa njemu, da ni edini.« V govoru *Pro Quinto Gallio* zaskrbljeno govori o naklonjenosti ljudstva in o neizkušnih govornikih takole: »Pri takem igračkanju - povem namreč to, kar sem pred nedavnim sam doživel - gospoduje neki pesnik. Mož je zelo izobražen, v verze je pretil one znane »razprave pesnikov in filozofov«, kjer se v pogovoru najdeta Evripid in Menander, na drugem mestu pa Sokrat in Epikur; torej možje, katerih življenja so bila ločena, ne samo s par leti, temveč s stoletji.³² In koliko ploskanja vzbuja s tem! V gledališču ima namreč veliko sošolcev, ki se z njim vred o književnosti še niso ničesar naučili.«

²⁸ 1 Petr. 5, 2-5.

²⁹ 1 Kor 14, 30-33.

³⁰ Preg. 6, 1.

³¹ Lk 6, 1.

³² Cic. Pro Q. Gallio fragm. 93 sqq.

9. Izogibaj se zanemarjeni obleki, kakor tudi bleščeci. Okrasja in umazanosti se je treba v enaki meri varovati; eno namreč diši po nečimrnosti, drugo pa po častihlepju. Ni pohvalno to, da hodiš okrog brez platnenega ogrinjala, pač pa to, da nimaš denarja za ta del oblačila. Sploh pa je sramotno in posmeha vredno hoditi okoli s polnim mošnjičkom, obenem pa se hvaliti, da nimaš niti potnega prta niti robca. Obstajajo tudi takšni, ki revežem dajejo malo, da bi sami več prejeli - pod preobleko miloščine iščejo bogastvo. To početje bi morali poimenovati lov, ne pa miloščina. Tako lovimo zveri, ptice in ribe: majhen kos vabe se natakne na trnek, da se z njim spravijo na plano mošnje matron. Škof, kateremu je cerkev izročena, ve, koga naj postavi za upravitelja in skrbnika revnim. Bolje je zame, da nimam kaj dati, kot da brez sramu beračim. Pa še prevzetno je, če se hočeš zdeti dobrosrčnejši kot sam Kristusov škof. »Vsi pač ne moremo vsega.«³³

V cerkvi je eden oko, drugi jezik, spet drugi roka, tretji noga, uho, želodec in tako dalje. Beri Pavlovo pismo Korinčanom, kako različni udje sestavljajo eno telo.³⁴ Neizobražen in čisto preprost brat naj ne misli, da je svet, če ničesar ne ve; izobražen in izvrsten govornik pa naj ne bo prepričan, da je svetost povezana z okretnostjo jezika. Izmed teh dveh nepopolnih reči pa je veliko bolje imeti sveto preprostost kot pregrešno zgovernost.

10. Mnogi gradijo stene cerkve, a ji izpodnašajo stebre: marmor se blešči, na stropih žari zlato, oltar je okičen z dragimi kamni, Kristusovi služabniki pa se sploh ne izbirajo. Naj mi nihče ne nasprotuje, češ da je bil judovski tempelj bogat; oltar, svetilke, kadilnice, skledica, čaše, možnarji in ostalo je bilo narejeno iz zlata. Vse to je Gospod odobral takrat, ko so svečeniki žrtvovali krvave daritve, kri drobnice pa se je prelivala kot odkupnina za grehe. Čeprav se je vse to vršilo kot podoba, »zapisano pa je bilo v svarilo nam, nad katere je prišel konec vekov.«³⁵ Zdaj pa, ko je naš Gospod s svojo revščino posvetil uboštvo svojega doma, raje mislimo na njegov križ, bogastvo pa bomo imeli za blato.³⁶ Kaj se čudimo, da Kristus imenuje Mamonna krivičnega?³⁷ Kaj občudujemo in ljubimo reči, za katere je Peter izpričal, da jih nima.³⁸

Sicer pa, če se ravnamo samo po črki in najdemo veselje v preprosti zgodbi o zlatu in bogastvu, se skupaj z zlatom držimo tudi vsega ostalega: Kristusovi škofje naj se poročajo z devicami; kdor ima brazgotino ali je pohabljen, naj se mu odvzame duhovništvo, pa čeprav je dobrega duha; telesna gobavost naj se šteje v večje zlo kot duhovna grešnost; rastimo, se množimo in napolnimo zemljo; ne žrtvujemo jagnjeta, niti ni obhajajmo

³³ Verg. Buc. VIII 63.

³⁴ 1 Kor 12, 12-26.

³⁵ 1 Kor 10, 11.

³⁶ cf. Flp 3, 8.

³⁷ Lk 16, 11.

³⁸ Apd 3, 8.

skrivnostne velike noči, ker postava vse to prepoveduje, če ni svetišča; postavljajmo šotor v sedmem mesecu, s trobento oznanjajmo slovesen post. Če je vse to duhovno in primerljivo z duhovnimi rečmi, obenem pa imamo v mislih Pavlove besede³⁹, da je zakon duhoven in pojemo z Davidovimi besedami: »Odpri mi oči, da bom gledal čudovita dela Tvoje postave,«⁴⁰ tako razumemo kakor je razumel in razložil soboto tudi naš Gospod: zavračajmo zlato skupaj z ostalim judovskim praznoverjem, ali pa, če nam zlato ugaja, naj nam ugajajo tudi Judje, ki jih moramo skupaj z zlatom ali sprejemati ali zavračati.

11. Izogibaj se svetovljanskih pojedin, še najbolj v družbi tistih, ki so prevzetni zaradi visokih položajev. Sramotno je namreč, če pred vrati duhovnika, posvečenega križanemu in ubogemu Gospodu, ki je tudi jedel od tuje hrane, stojijo na straži konzulovi liktorji in vojaki; če pokrajinski sodnik pri tebi bolje obeduje kot v svoji palači. In če se boš izgovarjal, da to delaš z namenom, da bi prosil za nesrečne in tlačene, vedi, da bo svetni sodnik bolj naklonjen zmernemu kot bogatemu kleriku, tvojo svetost bo bolj spoštoval kot izobilje. Če pa je takšen, da klerikov ne posluša drugje kot pri polnih čašah vina, se takšni dobroti rad odpovem. Namesto sodnika bom prosil Kristusa, ki mi more biti v večjo pomoč. Bolje se je namreč zatekati h Gospodu kot zaupati v ljudi, bolje se je zatekati h Gospodu kakor zaupati v kneze.⁴¹

Nikoli ne diši po vinu, da ti ne bodo navržene filozofove besede: »Ti ne ponujaš poljuba, temveč zdravico.« Pijači vdane duhovnike apostol obsoja, stara postava celo prepoveduje. Tisti, ki služijo oltarju, naj ne pijejo vina in opojne pijače - šekarja.⁴² Šekar se v hebrejščini reče vsaki pijači, ki more opijaniti, pa naj se pripravi z vretjem, ali s sadnim sokom, naj se med prekuha v sladko barbarsko pijačo, ali pa se iz palmovih sadežev iztisne tekočina, sadeži se skuhamo, gosta voda pa precedi. Vsega, kar opijanjanja in poruši ravnotežje duha, se izogibaj, kakor tudi vina. Tega ne pravim, da bi obsojal Božje stvarjenje, saj so vendar tudi Gospoda imenovali pivec vina⁴³, Timoteju pa je bilo zaradi bolečin v želodcu dovoljeno piti vino v zmernih količinah.⁴⁴ Zahtevamo pa mero v pitju primerno starosti, zdravju in telesnim lastnostim. Če celo brez vina žarim, če gorim od mladostnega ognja in sem razbeljen od vroče krvi, imam krepko in močno telo, potem bom rad pogrešal čašo, v kateri sumim, da je strup. Grki imajo lepo reklo, a ne vem, če pri nas enako zveni: »Rejen trebušček misli bistrih ne rodi.«⁴⁵

12. Posta si naloži toliko, kolikor ga zmoreš prenašati. Tvoj post naj bo

³⁹ Rim 7, 14.

⁴⁰ Ps 118, 18.

⁴¹ Ps 117, 8. 9.

⁴² 3 Mz 10, 9.

⁴³ Mt 11, 19.

⁴⁴ 1 Tim 5, 23.

⁴⁵ Grški senar: παχειὰ γαστήρ λεπτόν οὐ τίκει νόον.

čist, preprost, zmeren, brez praznoverja. Kaj koristi, če ne uživaš olja, skušaj pa si priskrbeti jedi, ki jih je težko pripraviti ter so sploh neobičajne. Karske smokve, poper, orehi, dateljni, pšenični kruh, med, pistacije in kulture vseh vrst se zbirajo, da le ne bi jedli navadnega kruha. Poleg tega slišim tudi, da nekateri v nasprotju z naravo stvari in človeka ne pijejo vode, niti ne jedo kruha, temveč srebljejo okusne juhice, zmleto zelenjavo in sok rdeče pese, pa še to ne iz čaše, ampak iz školjke. Sram nas bodi! Ne zardevamo ob takšnih neslanostih, niti se nam takšno praznoverje ne gnusi! Za nameček v teh sladkostih še iščemo sloves odpovedovanja. Najstrožji post je post ob kruhu in vodi, a ker ne prinaša slave, saj vendar vsi živimo od kruha in vode, ne velja za pravi post, pač pa za nekaj povsem običajnega in splošnega.

13. Pazi, da ne bo hlastal za praznimi človeškimi priznanji, da ne boš žalitve Boga zamenjal za hvalo ljudstva. Apostol pravi takole: »Če bi še hotel ugajati ljudem, ne bi bil Kristusov služabnik.«⁴⁶ Nehal je ugajati ljudem in postal služabnik Kristusa. Na dobrem in na slabem glasu, na desni in na levi strani⁴⁷ stopa Kristusov vojak, hvala ga ne prevzame, graja ga ne zlomi, bogastvo ga ne naredi ošabnega, revščina ga ne potre, prezira tako veselje kot tudi žalost. Podnevi ga sonce ne bo žgalo, niti luna ponoči.⁴⁸ Nikar ne moli na cestnih vogalih, da ne bo ljudska naklonjenost prekinila ravno pot tvojih prošenj. Ne podaljšuj si robov na obleki in ne nosi filakterija⁴⁹ samo zato, da bi te ljudje videli. Ne zavračaj ugovarjajoče vesti in se ne obdajaj s farizejsko častihlepnostjo. Bolje bi bilo, če bi vse to nosili v srcu kot na telesu, bolje je imeti božje prijateljstvo kot pritegniti človeške oči. Ali hočeš vedeti, kakšno okrasje zahteva Gospod? Modrost, pravičnost, zmernost, pogum! Naj bodo to tvoje štiri strani neba, ta četverovprega naj te kot Kristusovega voznika s polno hitrostjo pelje proti cilju. Nič ni dragocenejše od te ogrlice, nič raznobarvnejše od teh draguljev. Krasijo, obdajajo, varujejo te z vseh strani; tako v okras so ti kot tudi v obrambo; dragulji se spreminjajo v ščite.

14. Ušesa ali jezik naj te ne srbijo, torej niti sam ne obrekuj drugih, niti ne poslušaj tistih, ki obrekujejo. Psalmist je zapisal takole: »Sediš, govoriš zoper brata, sina svoje matere omadežuješ. To si storil in jaz sem molčal? Napačno si si predstavljal, da sem kakor ti. Grajam te, pred tvojimi očmi razgrinjam obtožbo.«⁵⁰ Pazi na svoje besede in vse, kar si govoril o drugih; da ne boš sojen po svojih lastnih sodbah, sam boš ujet pri tem, česar si druge obsojal. Ta izgovor zares ni pravičen: »Saj mi vendar drugi

⁴⁶ Gal 1, 10.

⁴⁷ cf. 2 Kor 6, 7.

⁴⁸ Ps 120, 6.

⁴⁹ Filakteriji, majhni toki s kosi pergamenta, na katerih so zapisana svetopisemska besedila. Judje si jih pritrdijo z molitvenimi jermeni na čelo in na nadlakt ob vsakodnevnih molitvi.

⁵⁰ Ps 49, 20.21.

pripovedujejo, tako ne morem delati krivice.« Nihče rad ne pripoveduje človeku, ki ni pripravljen poslušati. Puščica se nikoli ne zapiči v kamen, včasih se odbije in rani strelca samega. Obrekovalec naj se s tem, ko bo videl, da ga ne poslušáš rad, nauči, da ne bo brez pomisleka obrekoval. Prisluhnjimo Salomonovim besedam: »Ne druží se z obrekovalci, ker njihovo pogubljenje pride v hipu in kdo ve za padec obeh?«⁵¹ Konec tistega, ki obrekuje, kakor onega, ki mu nastavlja ušesa.

15. Tvoja dolžnost je obiskovati bolnike, poznati domove, matrone, njihove otroke ter spoštovati skrivnosti plemenitih mož. Tvoja dolžnost naj bo torej ne samo oči ohraniti čiste, temveč tudi jezik. Nikoli ne razglašaj o ženski lepoti, in nobena hiša naj ne izve od tebe, kaj se v drugi godi. Hipokrat je svoje učence s prisego utrdil, še preden jih je začel učiti; prisilil jih je namreč, da so prisegli pri njegovih besedah. Prisega od njih zahteva molčečnost, predpisuje pa, kako naj govorijo, hodijo, se oblačijo in vedejo. Koliko bolj moramo mi, ki nam je zaupano zdravljenje duš, ljubiti krščanske domove, kakor da bi bili naši! Vedo naj, da smo raje njih tolažniki v žalostnih trenutkih kot gostje v radostnih. Kaj lahko je zaničevati klerika, ki je pogosto povabljen na obed, povabila pa ne zavrne nikoli.

16. Za darove ne prosimo nikoli, in le redko jih sprejmimo, če nam jih ponudijo. Ne vem namreč, kako, a celo tisti, ki te prosi, da bi sprejel darilo, te ima za manjvrednega, če dar dejansko sprejmeš. Če pa ga zavrneš, te kasneje na začudenje še občuduje. Oznanjevalec vzdržnosti naj ne ureja porok. Kdor bere apostola: »Odslej naj bodo tisti, ki imajo žene, kakor da jih ne bi imeli«⁵², zakaj sili devico k poroki? Kdor je postal duhovnik kot mož ene žene, zakaj torej vzpodbuja vdovo, naj se drugič poroči? Kako naj bodo kleriki oskrbniki in upravitelji tujih hiš ter posestev, ko jim je zapovedano, naj prezirajo lastno imetje? Oropati prijatelja je tatvina, oslepariti Cerkev svetoskrunstvo. Kdor kaj prejme, da bi to razdelil med reveže, pri velikem številu lačnih, pa hoče biti ali varčen ali boječ ali kar je očiten zločin: si kaj vzeti zase, prekosi krutost vseh razbojnikov. Zvijam se od lakote, ti pa presojaš, koliko je dovolj mojemu želodcu? Ali takoj razdeli, kar si dobil, če pa si bojazljiv delilec, pusti darovalcu, naj sam razdeli svoje darove. Nočem, da si na moj račun napolniš mošnjiček. Nihče ne more bolje od mene varovati tistega, kar je moje. Najboljši razdeljevalec je tisti, ki zase ničesar ne prihrani.

17. Predragi Nepotijan, čeprav so knjižico o devištvu⁵³, ki sem jo napisal sveti Juliji Evstochium v Rimu, kamnali, si me pripravil do tega, da sem po desetih letih zopet odprl usta v Betlehemu, se izpostavil, da me s svojim jeziki prebodejo. Ali ne bi smel ničesar napisati, da mi ne bi bilo treba prenašati človeške sodbe, kar si ti preprečil; ali bi moral že v času pisanja

⁵¹ Prg. 24, 21.22.

⁵² 1 Kor 7, 29.

⁵³ Ep. XXII.

vedeti, da bodo kopja vseh klevetnikov letela proti meni. Rotim jih, naj bodo v miru in naj nehajo klevetati. Ne pišem namreč kot nasprotnik, marveč kot prijatelj, ne spravljam se na grešnike, temveč jih samo opominjam, naj ne grešijo več. Strog sodnik nisem bil samo tem, pač a tudi sebi, bruno sem vzel iz svojega očesa, še preden sem hotel odstraniti iver iz očesa svojega bližnjega.⁵⁴ Nikogar nisem žalil, nikogar označil z opisom, moj govor ne leti na koga posebej, je samo razprava o pregrehah na splošno. Kdor se bo hotel jeziti name, bo prej sam o sebi priznal, da je takšen.⁵⁵

⁵⁴ cf. Mt 7, 5.

⁵⁵ cf. Cic. De imp. Cn. Pompei 37.